

μάγγανα ὠπισθοχώρου, καὶ μὴ ἐννοοῦντες ὅτι μόνη ἡ κλεισοῦρα ἦτο τὸ ἀληθὲς χαλκοῦν τείχος κατὰ τοῦ βαρβαρικοῦ χειμάρρου, ἐφαντάζοντο ὅτι ῥίπτοντες τοὺς ὑπὸ τοῦ Οὐρβικίου ἀνανεωθέντας κανόνας, (chevaux de frise), θ' ἀνέκοπτον τὴν ὁρμὴν του ¹⁾.

Ἄλλ' ἐνῶ ἡ αὐλικὴ στρατοκρατία οὕτω ἐπεφρόνει τὴν παραδρομὴν, δι' αὐτῆς ἐδοξάζοντο τὰ βυζαντινὰ ὄπλα ἐν Ἀσίᾳ, καὶ ἄσημοι κλεισοῦραι μετεσχηματίζοντο εἰς μεγάλα ἀκριτικὰ θέματα, πρὸ τῶν ὁποίων συνετριβῆ ὁ μουσουλμανικὸς ἠρωϊσμός· ἤθελον δὲ συντριβῆ καὶ αὐτοὶ οἱ ἄσημοι Ὀσμανίδαι, ἂν τὸ προμνημονευθὲν λάθος τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου δὲν μετέβαλλε τοὺς πιστοὺς φύλακας τῶν ἄκρων εἰς ἐπικινδύνους ἐξωμότας ²⁾.

(Ἔπεται συνέχεια)

Κ. ΣΑΘΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Η'

Καθ' ἣν ἡμέραν ὁ μαρκήσιος ἔγραφεν εἰς τὸν ἀδελφόν του, ἡ Καρολίνα ἔγραφεν εἰς τὴν ἀδελφήν της καὶ τῇ περιέγραφε κατ' ἴδιον αὐτῇ τρόπον τὸν τόπον ἐν ᾧ εὕρισκετο.

Σεβάλ, πλησίον τοῦ Σαμπὸν
(ἐν Κρέζη), Ἀ' Μαΐου 1845.

Ἦλθαμεν, τέλος πάντων, ἀδελφή μου καὶ ἦλθαμεν εἰς ἐπίγειον παράδεισον. Ὁ πύργος εἶνε παλαιὸς καὶ μικρὸς, ἀλλ' ἀρκετὰ ἀνέτως διεσκευασμένος καὶ γραφικώτατος. Ὁ δενδρῶν εἶνε ἀρκετὰ ἐκτεταμένος, ὅχι ἐπιμελημένος πολὺ, οὐδὲ κατ' ἀγγλικὸν ῥυθμόν, — χάριτι θεῆς — πλήρης

¹⁾ Παράβ. Guischard, mémoires militaires sur les Grecs et les Romains, τομ. II, σελ. 57—58, καὶ τὰς εἰς τὸν Βεγγέτιον σημειώσεις τοῦ Bongars (ἐν τῇ συλλογῇ Nisard).

²⁾ Συμβουλευσάς ὁ Χαδηνὸς τὴν κατάργησιν τῶν ἀκριτικῶν φρουρῶν ἐξώφλει παλαιᾶν πρὸς τοὺς ἀφελεῖς τούτους ἠρωας ἀπέχθειαν τοῦ αὐλικῆ στρατιώτου. Ἡ ἀκριτικὴ ἐποποιία ἀναφέρει ὅτι ὁ Ρωμανὸς Δ', ἀκούσας τὰς κατὰ τῶν Σαρακηνῶν ἀνδραγαθίας τοῦ Διγενῆ, τῷ ἔγραψεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ τὸν γνωρίσῃ καὶ προσωπικῶς, ἀλλ' αὐτὸς ἀπεποιήθη νὰ παρουσιασθῆ ὕπως ἀποφύγῃ τὰ σκώμματα τοῦ βασιλικῆ στρατοπέδου.

μῆπως ἀπάρξωνται τινὲς ἐκ τούτου τοῦ μὲ ψέγειν.

Φυσικῶς οἱ ἀβροδίταιοι τῆς αὐλῆς στρατιώται ἐμίσουν τοὺς ἀέστους τούτους συναδέλφους, ὧν τὰ κλέη ἦδεν οὐ μόνον ὁ λάθος, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς, ὡς πληροφοροῦμεθα ἐκ τῶν δημοτικῶν ποιημάτων Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου. Ὁ Ζώσιμος καὶ ὁ Προκόπιος μνημονεύουσι τὴν πρὸς τοὺς ἀκρίτας ἢ λιμιτανέους ἐπιβουλὴν τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Ἰουστινιανού.

ὠραίων γηραιῶν δένδρων φορτωμένων μὲ κισσόν, καὶ αὐτοφυῶν θάμνων. Ἡ χώρα εἶνε μαγευτικὴ. Εὕρισκόμεθα εἰς τὴν Ὠβέρην, — ἀνεξαρτήτως τῆς νέας ὀροθετήσεως — ἐγγὺς τῶν παλαιῶν ὀρίων τῆς Μάρχης, εἰς μίαν λεύγης ἀπόστασιν ἀπὸ μικρὰν τινα πόλιν, ὀνομαζομένην Σαμπόν, τὴν ὁποίαν ἐπεράσαμεν διὰ νὰ φθάσωμεν ἐδῶ εἰς τὸν πύργον. Ἡ μικρὰ αὕτη πόλις κεῖται εἰς ὠραίαν τοποθεσίαν, φθάνει δὲ τις εἰς αὐτήν, δι' ὀρεινοῦ κατηφόρου ἢ μᾶλλον διὰ τῆς βωγμῆς βαθείας χαράδρας, διότι ὄρος κυρίως εἰπεῖν δὲν ὑπάρχει. Καταλείπει τις ὀροπέδια μεγάλα, ὑγρὰς καὶ ἀφόρου γῆς, καλυπτομένης ὑπὸ δένδρων ῥικνῶν καὶ μεγάλων θάμνων, καὶ καταβαίνει εἰς φάραγγα ἐλικοειδῆ καὶ μακρὰν, ἣτις πολλοῦ εὐρύνεται εἰς κοιλάδα. Διὰ τοῦ μυχοῦ τῆς φάραγγος αὐτῆς, ἣτις μετ' ὀλίγον διακλαδοῦται, ῥέουσι ποταμοὶ κρυστάλλινοι, ὄχι πλωτοὶ, χείμαρροι μᾶλλον ἢ ποταμοὶ· δὲν ἀπειλοῦσιν, ἐνοεῖται, κανένα καὶ παρέρχονται ταχεῖς, παφλάζοντες ὀλίγον. Τὸ κατ' ἐμέ, ἣτις δὲν γνωρίζω τὰς μεγάλας μας πεδιάδας, οὔτε τοὺς μεγάλους μας ποταμούς, βλέπω φυσικῶ τῷ λόγῳ πάντα τὰ περίξ μου ὑψηλὰ καὶ φοβερά· ἀλλ' ἡ μαρκησία, ἣτις εἶδε τὰς Ἀλπεῖς καὶ τὰ Πυρρηναία, μὲ περιπιάζει, καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι ὅλ' αὐτὰ εἶνε μικρὰ ὡς ἐπιτραπέζια κοσμήματα. Διὰ τοῦτο ἀποφεύγω μὲν πρὸς σὲ πᾶσαν ἐνθουσιώδη περιγραφὴν, διὰ νὰ μὴ παραπλανήσω τὴν κρίσιν σου· ἀλλ' ὅ,τι καὶ ἂν κάμῃ ἡ μαρκησία, ἡ ὁποία δὲν ἀγαπᾷ τὴν φύσιν, δὲν θὰ μ' ἐμποδίσῃ νὰ μαγεύωμαι ἐξ ὧν βλέπω.

Ὁ τόπος ἐδῶ εἶνε τόπος χόρτων καὶ φύλλων, ἄλλος χλερὸν ἀδιάκοπον. Ὁ διὰ τῆς χαράδρας καταρρέων ποταμὸς ὀνομάζεται Βουεζ, εἶτα δέ, ἀναμιγνύομενος παρὰ τὸ Σαμπόν μὲ τὸν Τάρδ γίνεται ὁ Σάρ, καὶ περὶ τὰ τέλη τῆς πρώτης κοιλάδος καλεῖται Σέρ, ὃν ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει. Ἐγὼ προτιμῶ τὸ ὄνομα Σάρ ⁽¹⁾, διότι ἀληθῶς τὸ ποτάμιον αὐτὸ κυλεῖ τὰ βεῖθρά του ὡς ἄμαξα τρέχουσα ἐπὶ ἠρέμου κλιτύος, ὅπου οὐδὲν ἀπαντᾷ πρόσκομμα προκαλοῦν ἄλλατα καὶ σκιρτήματα. Ἡ ὁδὸς ἐπίσης εἶνε ὀμαλὴ καὶ ἀμμόστρωτος ὡς κήπου δεινροστοιχία, φρασσομένη ἐκατέρωθεν διὰ μεγαλοπρεπῶν φηγῶν, δι' ὧν φαίνονται μακρὰν ἀνελιχοσώμενοι φυσικοὶ λειμῶνες, ἀνθόσπαρτοι τάπητες τὴν ὥραν αὐτὴν τοῦ ἔτους. Τὶ ὠραία λειβάδια, ἀγαπητῆ μου Καμίλλη. Πόσον ὀλίγον ὁμοιάζουν μὲ τὰ τεχνητὰ μας λειβάδια, ὅπου βλέπει τις πάντοτε τὸ αὐτὸ φυτὸν ἐπὶ γῆς παρεσκευασμένης καὶ διηρημένης εἰς κανονικὰς προσίας. Ἐδῶ αἰσθάνεται τις ὅτι βαδίζει ἐπὶ διπλοῦ καὶ τριπλοῦ φυτικῶ ἐδάφους, ἐν μέσῳ βρύων, βύρλων, ἰρίδων, ἀπείρων εἰδῶν ἀγρώστιδος, ὧν τὸ ἐν εἶνε ὠραιότερον τοῦ ἄλλου, ἀετίτι-

(1) Ghar (ἔρμα). Σ. Μ.

δος, μυρωσίδος, . . . ἤξεύρω κ' ἐγώ! Εἶνε ἀπὸ ὄλα, καὶ ὄλα αὐτὰ φύονται μόνα των, καὶ φύονται πάντοτε! Δὲν ἀναστρέφουν ἐδῶ τὴν γῆν ἀνὰ πᾶν τρίτον ἢ τέταρτον ἔτος, διὰ ν' ἀερίσουν τὰς ῥίζας κ' ἐπαναρχίσουν τὴν αἰωνίαν ἐκείνην ἀπόξεσιν τῶν παρασίτων φυτῶν τὴν ὁποίαν ἀπαιτοῦν αἱ ὄκηραὶ μας γαῖαι. Ἐδῶ ἀφίουν, τὴν γῆν ἀκαλλιέργητον καλλιεργοῦν κακῶς, ὡς φαίνεται, καὶ εἰς πᾶσαν γωνίαν παρημελημένην κ' ἐγκαταλειμμένην ἡ φύσις γίνεται μόνη της — δὲν ἤξεύρεις πόσον—ὠραία καὶ ἄγρια. Βλαστάνει βᾶτους, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν τέλος, καὶ σκολύμους μεγαλοπρεπεῖς, τοὺς ὁποίους ὑπολαμβάνει τις ἀφρικανικὰ φυτὰ, τόσον εἶνε μεγαλοπρεπεῖς μετὰ μεγάλα καὶ τραχέα σχιστὰ των φύλλα.

Ὅτε διήλθομεν τὴν κοιλάδα — σοῦ ὁμιλῶ περὶ τῆς χθῆς, — ἀνερχήθημεν φοβερόν καὶ ἀπότομον ἀνήφορον. Ὁ καιρὸς ἦτο ὑγρὸς, ἀτμώδης, χαριέστατος. Ἐζήτησα τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγω πεζή, καὶ ἐξ ὕψους πεντακοσίων ἢ ἑξακοσίων ποδῶν ἀπήλυσα ἐν συνόλῳ τὸ θέαμα τῆς ὠραίας ἐκείνης χλοερᾶς φάραγγος Μακρὰν ὑπὸ τοὺς πόδας μου συνεθλίβοντο ἐπάλληλα τὰ δένδρα περὶ τὰς ὄχθας τοῦ χειμάρρου, μῦλοι δὲ ἀγροτικοὶ καὶ ρευματοσφάγματα διέχεον εἰς τὸν ἀέρα τὸ ρυθμικὸν αὐτῶν πλατάγημα. Εἰς πάντα ταῦτα ἀνεμιγνύετο ὁ ἦχος ἀσκαύλου ἀοράτου, ἐπαναλαμβάνοντος μέχρι κόρου ἐποδὸν τινα εὐάρεστον. Χωρικός τις, βαδίζων πρὸ ἐμοῦ ἤρχισε νὰ ψάλλῃ κατὰ τὸν σκοπὸν, παρατείνων μάλιστα τὸ ἄσμα, ὡς ἂν ἤθελε νὰ ἀποσπάσῃ τὸν μουσικὸν ἀπὸ τὴν μονότονον ἐποδὸν του. Αἱ λέξεις τοῦ ἄσματος, χωρὶς ἐννοίας καὶ εἰρμῆς, μ' ἐφάνησαν τόσον περιέργοι, ὥστε σοῦ τὰς ἀντιγράψω:

Εἶν' ἀπὸ πέτρα τὰ βουνά'
τῆς πέτρας δὲν τῆς λυώνει
καὶ ἥλιος καὶ φεγγάρι!
Κρίμα ε' τὸ νεῖδ' ποῦ τριγυρνᾷ
καὶ κυνηγᾷ ἀγάπη.
Κρίμα ε' τὸ παλληκῆρι!

Τὰ ἄσματα τοῦ χωρικοῦ ἔχουσι πάντοτε κάτι μυστηριώδες, καὶ ἡ μουσικὴ των δ' αὐτή. Πλημμελής ὡς οἱ στίχοι των, εἶνε μυστηριώδης ἐπίσης, πολλάκις μελαγχολικὴ, καὶ ρεμβασμὸν ἐμπνέουσα. Τὸ κατ' ἐμέ, ἥτις εἶμαι καταδικασμένη νὰ μὴ ἔχω στιγμὴν ἀνέσεως πρὸς ρεμβασμὸν, — ἀφοῦ ἀπεξένωσα τὴν ζωὴν μου — ἡ στροφή ἐκείνη μ' ἔκαμεν ἐντύπωσιν, καὶ ἠπόρησα διακί καὶ αὐτὸ τὸ φεγγάρι δὲν δύναται νὰ διαλύσῃ τοὺς βράχους. Μήπως ἐννοία τῶν στίχων εἶνε, ὅτι καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα ὁ πόνος τοῦ ἐρωτευμένου χωρικοῦ εἶνε βαρὺς ὡς βουνόν;

Κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς ἀκτῆς, ἥτις εἶνε κατασπαρμένη μετὰ μεγάλους τραχεῖς βράχους—ἡ μαρκησία λέγει ὅτι εἶνε μικροὶ ὡς κόκκοι ἄμμου, ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶδα τόσον ὠραίαν ἄμμου—εἰσήλαμεν εἰς μικρὰν ἀτραπὸν πολὺ στενωτέραν τῆς

ὁδοῦ, καὶ μετὰ βραχεῖαν πορείαν διὰ μέσου δρόμων βαθέων καὶ συνδένδρων εὐρέθημεν πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ πύργου, ὅστις σκιαζόμενος πανταχόθεν δὲν ἔχει μὲν ἐπιβάλλουσαν τὴν πρόσοψιν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους δεσπόζει τῆς ὠραίας κοιλότητος, ἣν εἶχομεν πρὸ μικροῦ διατρέξει. Ἀναβλέπει τις ἐκεῖθεν τὴν βαθεῖαν κλιτὺν μετὰ τοὺς βράχους καὶ τοὺς θάμνους της, τὸν ποταμὸν μετὰ τὰ δένδρα του, τὰ λειβάδιά του, τοὺς μύλους του καὶ τὴν ἐλικοειδῆ του πορείαν ἀνὰ μέσον ὄχθων στενῶν καὶ περιχώστων. Ἐντὸς τοῦ δρυμοῦ ὑπάρχει ὠραία πηγὴ, ἥτις καταλείβεται ἐκεῖθεν εἰς βροχὴν ἐπὶ τοῦ βράχου. Ὁ κῆπος εἶνε θαλερώτατος, τὸ δὲ ὀπισθικύλιον γέμει ζῶων ποικίλων ἅτινα ἀφέθησαν εἰς τὴν διοίκησίν μου.

Ἐχω θάλαμον μαγευτικώτατον, μεμονωμένον, μετὰ θῆαν ὠραιότατην. Ἡ βιβλιοθήκη εἶνε τὸ μεγαλύτερον δωμάτιον τῆς οἰκίας. Ἡ αἴθουσα τῆς μαρκησίας ὁμοιάζει πολὺ, κατὰ τὴν διασκευὴν καὶ τὸν εὐτρεπισμὸν, τὴν ἐν Παρισίοις εἶνε ὅμως εὐρυτέρα, ἡχηροτέρα καὶ πολὺ πλέον ἀερική. Τέλος πάντων εὐρίσκουμαι καλά, εἶμ' εὐχαριστημένη, κ' αἰσθάνομαι ὅτι ἀναγεννώμαι. Ἐξυπνῶ ἅμα φέξῃ, καὶ μέχρις οὗ ἐξυπνήσῃ ἡ μαρκησία, ἥτις χάρις τῷ Θεῷ ἐγείρεται κ' ἐδῶ ἀργὰ ὡς καὶ ἐν Παρισίοις, δύναμαι νὰ διαθέσω εὐάρεστος τὸν καιρὸν μου. Ὡ! πῶς θὰ περιπατῶ, πῶς θὰ σοῦ γράψω, πῶς θὰ σὲ συλλογίζωμαι ἐλευθέρως! Ἄλλ' ἄς εἶχα μαζί μου καὶ ἐν ἀπὸ τὰ παιδιὰ μας, τὴν Διλὴν ἢ τὸν Κάρολον! πῶς θὰ τὰ ἐπεριπατοῦσα, πῶς θὰ τὰ ἐμάνθανα ὄλα τὰ πράγματα τῆς ἐξοχῆς! Συμπαθῶ τρομερὰ εἰς ὅσα μικρὰ ἀπαντῶ καθ' ὁδόν, ἀλλ' ἡ συμπάθειά μου διαρκεῖ ὀλίγον. Μετὰ μίαν στιγμὴν τὰ παραβάλλω μετὰ τὰ ἰδικὰ σου, καὶ συναισθάνομαι ὅτι οὐδεὶς θὰ γείνη ποτὲ σπουδαῖος ἀντίπαλός των ἐντὸς τῆς καρδίας μου. . . Καὶ ἐνῶ καταχαίρω ὅτι εὐρίσκουμαι εἰς τὴν ἐξοχὴν, ἐνθυμοῦμαι ἀμέσως ὅτι εἶμαι πολὺ πλέον μακρὰν σὰς ἢ πρότερον. Καὶ τότε θὰ σὰς ἐπαναϊδῶ;

Φεῦ! πόσον σκληροὶ εἶνε βράχοι! καὶ πόσον ματαῖα εἶνε ἡ κἀλή ἐναντίον τῶν ἐπιπροσθόντων εἰς τὴν ζωὴν τῶν μικρῶν ἀνθρώπων ὡς ἡμεῖς! Πρέπει νὰ κάμω τὸ καθήκον μου καὶ ν' ἀφοσιωθῶ εἰς τὴν μαρκησίαν. Δὲν εἶνε δύσκολον νὰ τὴν ἀγχιπῆσῃ τις. Καθ' ἐκάστην φαίνεται εὐμενεστέρᾳ πρὸς ἐμέ. Μοῦ φέρεται σχεδὸν ὡς μήτηρ ἀληθῶς, καὶ αἱ θωπεῖαί της μετὰ κάμουν πολλάκις νὰ λησμονῶ τὴν ἀληθινήν μου θέσιν.

Ἐνομιζαμεν ὅτι θὰ εὐρωμεν ἐδῶ τὸν μαρκησίον, ὅπως εἶχε συμφωνήσει μετὰ τὴν μητέρα του. Δὲν θὰ βραδύνῃ ὅμως νὰ ἔλθῃ. Ὁ δούξ θὰ φθάσῃ, νομίζω, τὴν προσεχῆ ἐβδομάδα· ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ πρὸς ἐμέ διαγωγὴ του θὰ ἦνε ἐπίσης καλὴ ὡς εἰς Παρισίους, καὶ ὅτι δὲν θὰ μετὰ ἀναγκάσῃ πλέον εἰς ἐπίδειξιν πνεύματος. . . .

Δι' ἄλλης ἐπιστολῆς ἡ Καρολίνα ἐξέθετεν εἰς τὴν ἀδελφὴν τῆς τὴν περὶ τοῦ ἐξοχικοῦ βίου γνώμην τῆς μαρκησίας.

— Ἀγαπητὴ μου κόρη, μ' ἔλεγε πρὸ μικροῦ, διὰ ν' ἀγαπᾷ τις τὴν ἐξοχὴν, πρέπει ν' ἀγαπᾷ ἀνοήτῃ; τὴν γῆν ἢ παραλόγως τὴν φύσιν. Δὲν ὑπάρχει μέσος ὁρος μεταξὺ τῆς ἀποκτηνώσεως καὶ τοῦ παραλογισμοῦ. ἤξεύρετε δέ, ὅτι ἂν τὸ πνεῦμα μου εἶνε ὀλίγον ἐξημμένον, ἡ ἔξαψίς του ἀφορμὴν ἔχει τὰ κοινωνικὰ μᾶλλον πράγματα ἢ τοὺς φυσικοὺς νόμους ὅτινες εἶνε πάντοτε οἱ αὐτοί. Τοὺς νόμους αὐτοὺς τοὺς ἔκαμεν ὁ Θεός· ἐπομένως εἶνε καλοὶ καὶ ὠραῖοι, ὁ δὲ ἄνθρωπος κατ' οὐδὲν δύναται νὰ τοὺς μεταβάλῃ. Ὁ ἔλεγχός του, ἡ παρατήρησίς του, ὁ θαυμασμός αὐτοῦ καὶ ὅλη ἡ περιγραφικὴ του εὐγλωττία δὲν προσθέτουσι τίποτε εἰς τὴν φύσιν. Ὅταν μένετε ἐν ἐκστάσει ἐνώπιον ἀνθούσης μηλέας, δὲν ἔχετε, κατ' ἐμέ, ἄδικον ἔχετε τὸναντίον παρὰ πολὺ δίκαιον καὶ μοῦ φαίνεται μάταιος ὁ κόπος νὰ πανηγυρίζετε τὴν μηλέαν ἐκείνην, ἡ ὅποια δὲν σᾶς ἀκούει, οὐδὲ ἀνθεὶ διὰ νὰ σᾶς προξενήσῃ εὐχαρίστησιν, καὶ θ' ἀνθῇ ἐπίσης εἴτε ὁμιλεῖτε σεῖς εἴτε σιωπάτε. Προσέξατε, ὅτι, ὅταν ἀναφωνῆτε «Τί ὠραία εἶνε ἡ ἀνοιξίς» εἶνε τὸ ἴδιον, ὡς νὰ ἔλεγατε: Ἡ ἀνοιξίς εἶνε ἡ ἀνοιξίς. Βεβαίως! Κάμνει ζέστην τὸ θέρος διότι ὁ θεὸς ἐδημιούργησε τὸν ἥλιον, ὁ ποταμός εἶνε διαυγής, διότι εἶνε ρέον ὕδωρ, διότι ἡ κοίτη του εἶνε κατωφερής. Ὅλα αὐτὰ εἶνε ὠραία, διότι τὰ διέπει μεγάλη ἁρμονία. Ἄλλ' ἂν δὲν ὑπῆρχεν αὐτὴ ἡ ἁρμονία, δὲν θὰ ὑπῆρχον καὶ ἐκεῖνα.

Βλέπετε ἐξ αὐτῶν ὅτι ἡ μαρκησία δὲν εἶνε διόλου καλλιτεχνικὴ φύσις, καὶ ὅτι κατορθώνει διὰ συλλογισμῶν νὰ μὴ ἐννοῇ, ὅτι δὲν αἰσθάνεται· ἀλλὰ διαφέρει ἄρα γε κατὰ τοῦτο τῶν ἄλλων, καὶ δὲν κάμνομεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἴδιον, ὅπου καὶ ὁσάκις δὲν ἀντιλαμβάνομεθα;

Ἐνῶ μοῦ ὠμίλει τοιοῦτοτρόπως, καθημένη εἰς ἐδῶλιόν τι τοῦ κήπου, καὶ κατάκοπος ἐκ τῆς κινήσεως, δηλαδὴ περιπάτου ἑκατὸν βημάτων ἐπὶ ἀμμοστρώτου δενδροστοιχίας, χωρικός τις ἦλθεν εἰς τὴν θύραν τοῦ κήπου διὰ νὰ πωλήσῃ ψάρια εἰς τὴν μαγειρίσαν, ἣτις ἤρχισε νὰ πραγματεύεται τὴν τιμὴν των. Ἀνεγνώρισα τὸν χωρικόν, ὅστις ἐβάδιζε πρὸ ἡμῶν τὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς μας κ' ἔψαλλε τὸ ἔσμηα τῶν *σκληρῶν βράχων*.

— Τί συλλογίζεσθε; μ' εἶπεν ἡ μαρκησία, βλέπουσα ὅτι τὸν παρετήρουν.

— Ὁ καλὸς αὐτὸς χωρικός, ἀπήντησα, μὲ κάμνει καὶ συλλογίζομαι. Αὐτὸς οὔτε μηλέα εἶνε, οὔτε ποταμός, ἀλλ' ἔχει ὅμως ἰδιαιτέραν τινὰ φυσιογνωμίαν ἢ ὅποια μοῦ κάμνει ἐντύπωσιν.

— Τί φυσιογνωμίαν; ἄς ἰδοῦμεν.

— Τί νὰ σᾶς εἰπῶ. Ἄν δὲν ἐφοβούμην νὰ μεταχειρισθῶ λέξιν τινὰ τοῦ συρροῦ, ἐξ ἐκείνων

αἱ ὁποῖαι σᾶς ἐμπνεοῦν φρίκην, θὰ σᾶς ἔλεγα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔχει χαρακτῆρα.

— Πόθεν τὸ ἤξεύρετε; Μήπως διότι ἐπιμένει εἰς τὴν τιμὴν τῶν ψαριῶν του; Ἄ! ἐνόησα! μὲ συγχωρεῖτε! Χαρακτῆρα! Ἐξέλαβα ἀλλέως τὴν λέξιν. Ἐλησμόνησα τὴν ἐννοίαν, τὴν ὅποιαν τῆς δίδουν σήμερον οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ συγγραφεῖς. Σήμερον καὶ τὸ ὕφασμα, καὶ τὸ σκαμνίον καὶ ἡ χύτρα ἔχουν χαρακτῆρα· ἡ χύτρα δηλαδὴ ἔχει σχῆμα χύτρας, τὸ σκαμνίον φαίνεται σκαμνίον, καὶ τὸ ὕφασμα κάμνει τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ὕφασματος. Ἡ μὴ τυχὸν συμβαίνει τὸ ἐναντίον; τὸ ὕφασμα νὰ ἔχῃ σχῆμα συννέφου, τὸ σκαμνίον σχῆμα τραπέζης, καὶ ἡ χύτρα τὴν μορφήν φρέατος; Δὲν θὰ παραδεχθῶ ποτὲ τὴν λέξιν σᾶς, σᾶς προειδοποιῶ.

Ἐπειτα μοῦ ὠμίλησε περὶ τῶν χωρικῶν τοῦ τόπου.

— Δὲν εἶνε κακοὶ ἄνθρωποι, εἶπεν· ὑποκριταὶ μᾶλλον καὶ περιποητικὸι παρὰ πονηροὶ! Εἶνε φιλοχρήματοι, διότι στεροῦνται ὅλα· ἀλλὰ δὲν ἀποκτῶσι τίποτε μὲ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια κερδίζουν. Θησαυρίζουσι διὰ ν' ἀγοράσωσι, καὶ ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μεθῶν ἀπὸ τὴν χαρὰν, ἀγοράζουσι περισσότερα τοῦ δέοντος, δανειζονται μὲ ὑπερόγκους τόκους, καὶ καταστρέφονται. Οἱ ἐννοοῦντες τὰ συμφέροντά των γίνονται τοκογλύφοι, κερδοσκοποῦν ἐπὶ τῆς μανίας τῶν ἄλλων—τοῦ ν' ἀγοράζουσι κτήματα—καὶ εἶνε βέβαιοι ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ περιέλθωσιν εἰς αὐτοὺς αἱ γαῖαι διὰ τίποτε, ὅταν οἱ ὀφειλέται των χρεωκοπήσωσι. Δι' αὐτὸ μερικοὶ χωρικοὶ γίνονται αὐθένται, καὶ οἱ περισσότεροι ἀφανίζονται. Αὐτὴ εἶνε ἡ λυπηρὰ ὄψις τῶν φυσικῶν νόμων, διότι τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς κυβερνᾷ ἔμφυτος τις ὀρμὴ, τυφλὴ καὶ μοιραία ὅσον καὶ ἡ ὀρμὴ ἡ γεννώσα τὰ ἄνθη τῆς μηλέας. Δι' αὐτὸ ὁ χωρικός οὐδόλως μ' ἐνδιαφέρει. Βοηθῶ τοὺς ἀναπήρους, τὰς χήρας, τὰ παιδιὰ, τὰ νήπια, ἀλλ' οἱ εὐρωστοὶ καὶ οἱ ὑγιεῖς μοῦ εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφοροι· εἶνε πολὺ πλέον σκληροτράχηλοι τῶν ἡμιόνων των.

— Ἄλλὰ τί λοιπόν, κυρία, εἶν' ἐδῶ τὸ ἄξιον ἐνδιαφέροντος;

— Τίποτε. Ὁ κόσμος ἔρχεται ἐδῶ, διότι ὁ ἀήρ εἶνε καλός, καὶ διότι ἡ διαμονὴ εἶνε ὑγιεινὴ καὶ οἰκονομικὴ. Ἐπειτα εἶνε καὶ συνήθεια.

Ὅλοι φεύγου ἀπὸ τοὺς Παρισίους, καθ' ἣν στιγμὴν ἀκριβῶς ἡ πόλις αὐτὴ γίνετα ὑποφερτὴ. Ἄλλὰ φεύγου διότι φεύγου ὅλοι.

Εἶδον ὅτι ἡ μαρκησία ἐπληττε φοβερά, καὶ προσεπάθησα νὰ τὴν διασκεδάσω δι' ἐρωτήσεων.

— Δὲν ἔχετε ἐδῶ κανένα γείτονα γελοῖον, νὰ σᾶς διασκεδάξῃ;

— Αἶ, ἀγαπητὴ μου! Δὲν ὑπάρχουν πλέον γελοῖα. Κακίαι μόνον ὑπάρχουν καὶ δυστυχήματα. Ἡ κίνησις τοῦ πολιτισμοῦ σᾶς, οἱ σιδηροδρομοὶ σᾶς, θὰ καταστρέψουν ἐντὸς ὀλίγου ὅλην

τὴν φυσιογνωμίαν τῶν ἐπαρχιῶν. Μετὰ μικρὸν δὲν θὰ ὑπάρχουν πλέον ἐπαρχιώται, καὶ δὲν ἤξευρω ποῦ θὰ τρέχωμεν νὰ ζητῶμεν τὰ τελευταῖα τῶν ἴχνη. Σήμερον ἤδη οἱ εὐποροὶ ἀγρόται ὁμοιάζουν μὲ τοὺς παρισινούς ἀστους, καὶ αἱ αἰθουσαι τῆς ὑποδοχῆς, ὅπου συνάζονται οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου, εἶνε παντοῦ ἐπίσης ἀνόητοι καὶ γελοῖαι. Ὅ,τι εἶδα εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιφερείας κατὰ τὴν νεότητά μου δὲν εὕρισκεται πλέον εἰς κανὲν μέρος.

— Εἰπέτε μου, σὰς παρακαλῶ, τί ἐβλέπατε;

— Ἦσαν τύποι ἀποτόμως διακεκριμένοι.

Κτηματῖαι ἐτοιμαζόμενοι ἐπὶ τριετίαν ὀλόκληρον διὰ νὰ μεταβῶσι καὶ μείνωσι, ἀπαξ ἐπὶ ζωῆς των, ἓνα μῆνα ἐν Παρισίαις: Ἐκαμον τὴν διαθήκην των, ἀγάπη μου! Δὲν ἀστετεύομαι ἠμπορῶ νὰ σοῦ ἀναφέρω εἰκοσι, ζῶντας ἀκόμη. Ἄλλ' ὅ,τι περισσότερον καὶ οικειότερον εἶδα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ἦσαν οἱ ἀγρόται εὐγενεῖς, ὅπως τότε τοὺς ὠνόμαζον. Ἦσαν μικροὶ καὶ ἀγαθοὶ χωρικοὶ εὐπατρίδαι, οἱ ὅποιοι δὲν ἔλαβον κἀν ἀνάγκην νὰ μάθωσι γράμματα, ὑπὸ τὴν ἐπαναστατικὴν κυβέρνησιν, κ' ἐκαυχῶντο, ὡς οἱ μεσαιωνικοὶ δεσπότες, ὅτι μόλις ἤξευρον νὰ γράψωσι τὸ ὄνομά των. Ὁμοιάζον κἄπως μὲ χωρικούς, διόλου δὲ μὲ ἀνθρώπους τῆς μέσης τάξεως. Ἐφόρουν χονδρὰ φορέματα, ἐνίοτε ζυλοπέδιλα, καὶ ἔβαζον—σημείωσε καὶ τοῦτο—παῖπάλην εἰς τὴν κόμην των. Δὲν εἶχον ὅμως διόλου τὸ ἀπαθὲς καὶ ὑποκριτικὸν ἦθος τοῦ χωρικοῦ. Τοῦναντίον ἦσαν ἀλαζόνες, μεγάλαυχοι, δυσηρεστημένοι κατὰ τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ πάντοτε ὄργισμένοι.—πρᾶγμα τὸ ὅποιον μᾶς καταδισκέδαζε, ἐμὲ καὶ τὴν ἀδελφὴν μου. Ἡμεθα παιδία, ἀμέριμνα ἐντελῶς διὰ τὰ πολιτικά, . . . κ' ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη πῶς ἐπνίγαμεν τοὺς γέλωτάς μας, ὅτε ἠκούσαμεν τοὺς εὐπατριδίσκους ἐκείνους ν' ἀπειλοῦν τὸν *Κύριον Βουνοπαρτήν* καὶ νὰ κραυγάζωσιν, ὅτι τὰ ξίφη των δὲν ἦσαν ἀκόμη σκωριασμένα! Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, δὲν ἐβλέπαμεν τοὺς γείτονάς μας τόσο συχνὰ ὅπως σήμερον, ἀλλὰ τοὺς ἐβλέπαμεν περισσότερον. Αἱ ἐπισκέψεις των διεήκουν μίαν ἐβδομάδα, καὶ θέλοντες μὴ θέλοντες ἐσχετιζόμεθα μὲ ὄντα πληκτικὰ μὲν ἀλλ' ἀφωσιωμένα ἐν ἀνάγκῃ. Ἐπειδὴ ὁδοὶ δὲν ὑπῆρχον, ἔππευον τὰ πενιχρὰ ἵππάρια τῶν κτημάτων των, καὶ ἤρχοντο ὀκτώ καὶ δέκα λεύγας μακρόθεν, φέροντες τὴν κυρίαν των ἐπὶ τῶν ὀπισθίων τοῦ ζώου καὶ τὸ παιδίον των ἐνίοτε ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων. Ἦσαν καὶ τινες κομψοπρεπεῖς χωρικοὶ νεανίαι, ἐνδύομενοι ἀκόμη ὡς οἱ ἀπίστευτοι (*) τοῦ 1810. Ἦρχοντο καὶ αὐτοὶ

ἔφιπποι, μὲ κάλτσας λευκάς καὶ μὲ κομψὰ πέδιλα, τυλιγμένα ὅλ' αὐτὰ ἐντὸς χονδρῆς ἀναξυρίδος, τὴν ὁποίαν ἀπέβαλον ἐντὸς τοῦ σταύλου πρὶν εἰσελθῶσιν εἰς τὴν αἴθουσαν. Καὶ ὅμως ἦσαν κοσμιώτεροι αὐτοὶ παρὰ τοὺς σημερινούς νέους, οἱ ὅποιοι κάμνουν τὰς πρωϊνάς των ἐπισκέψεις μὲ ὑψηλὰ ὑποδήματα καὶ δερμάτινα περισκέλια, καὶ ἀποπνέουν ὁσμὴν ἀλόγου, . . . χωρὶς ἐκ τοῦτου νὰ ἐνοχλῶνται διόλου αἱ γυναῖκες, διότι ἡ μυρωδιὰ τοῦ σιγάρου τῶν κυριῶν αὐτῶν διέφθειρεν ἐντελῶς τὴν ὄσφρησίν των. Βεβαίως ὁ σημερινὸς ἀγρότης εὐπατρίδης φαίνεται πολὺ πλέον μορφωμένος ἢ ἐκεῖνοι περὶ ὧν ὁ λόγος. Γνωρίζει πολλά πράγματα, περὶ τῶν ὁποίων ὅλοι δύνανται νὰ ὀμιλήσωσιν. Αναγινώσκει ἐφημερίδας, ἐξεπαίδευθη ἢ περιῆλθε μεγάλας τινὰς πόλεις. Ἄλλ' ἀπετρίβη ὑπὸ τὸ γενικὸν ἐκπολιτιστικὸν ρεύμα, τὸ ὅποιον προοιγουλεῖ ἐπίσης ὅλα τὰ χαλίκια. Δὲν ἔχει πλέον τὴν ἀφέλειαν ἐκείνην, ἥτις ἐφαίνετο τόσο ἀστεία. Δὲν ἐρωτᾷ πλέον, ἀνδύναται τις τὴν ἐσπέραν νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων, χωρὶς φόβον ληστῶν, καὶ ἂν αἱ γυναῖκες περιφέρονται ὀλόγυμοι εἰς τὰ Ἡλύσια. Δὲν φιλεῖ πλέον τὸ χειρόκτιον τῶν κυριῶν πρὶν ἢ τὸ ἀποδώσῃ, ἀλλὰ καὶ δὲν τὸ ἀναλαμβάνει πλέον ἂν πέσῃ κατὰ γῆς. Δὲν περιφρονεῖ πλέον μερικὰς μόνον γυναῖκας, τὰς περιφρονεῖ ὅλας καὶ τοὺς ληστὰς, δὲν τοὺς φοβεῖται πλέον. Δὲν ἔχει λεπτόν, καὶ μεταβαίνει εἰς Παρισίους, μόνον διὰ νὰ παίξῃ εἰς τὸ Χρηματιστήριον ἢ διὰ νὰ δαυεισθῇ ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους.

Βλέπεις, ἀγαπητῆ μου Καμμίλλη, ἀπὸ τὸ δεῖγμα τοῦτο τῆς συνδιαλέξεώς μας, ὅτι ἡ μαρκησία βλέπει μὲ μελανὰ χρώματα τοὺς σημερινούς καιρούς, καὶ ἠμπορεῖς τοιοῦτοτρόπως νὰ φαντασθῆς τὴν ἀργολόγον αὐτὴν ζῶν τὴν ὁποίαν μοῦ γράφεις ὅτι δὲν ἐννοεῖς. Περὶ παντὸς ἀντικειμένου ἔχει κριτικὴν ἐτοιμίην καὶ ἠτιολογημένην, ἄλλοτε εὐθυμον καὶ εὐμενῆ ἄλλοτε δύσθυμον καὶ τραχεῖαν. Ὁμίλησε παρὰ πολὺ εἰς τὴν ζῶν τῆς καὶ αὐτὸ βλάπτει τὴν εὐτυχίαν τῆς. Τὸ νὰ σκέπτεται τις ἀδιακόπως μετ' ἄλλων, δύο τριῶν ἢ τριάκοντα, χωρὶς ποτὲ νὰ σκέπτεται μόνος του εἶνε, μοῦ φαίνεται, μέγα κακόν. Δὲν ἐξετάζει τις οὕτω πλέον τὸν ἑαυτὸν του. Ἐπινεύει πάντοτε, διότι ἄλλως παύει ὁ διάλογος καὶ ἐκπνέει ἡ ὀμιλία. Βιαζομένη εἰς τοιαύτην ἄσκησιν, θὰ κατεβαλόμην ταχέως ἐκ τοῦ δισταγμοῦ ἢ ἐξ ἀηθίας τῶν ὁμοίων μου, ἂν δὲν εἶχον εἰς τὴν διαθέσίν μου τὰς πρωϊκὰς, ὅπως μένω μόνη καὶ ἀνεურίσκω τὸν ἑαυτὸν μου. Μολονότι δὲ ἡ μαρκησία Βιλλεμέρ, καὶ διὰ τοῦ πνεύματος καὶ διὰ τῆς ἀγαθότητός τῆς θέλγει ὅσον τὸ δυνατόν τὴν ἄγονον αὐτὴν χρῆσιν τοῦ χρόνου, προσδοκῶ ἀνυπομόνως τὴν ἔλευσιν τοῦ μαρκησίου, ἵνα μετὰσχῃ καὶ αὐτὸς τῆς ἀργολογίας μας.

(*) Incroyables ἐκαλοῦντο ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Διευθυντηρίου (Directoire) οἱ καλλωπισταὶ νεανίαι, οἱ *muscadins* πρότερον καλούμενοι καὶ κληθέντες βραδύτερον *dandys, fashionables, lions, gommeux*, κλπ.

Ὁ μαρκήσιος ἀφίκετο πράγματι μετὰ μίαν ἐβδομάδα ἀλλ' ἔμφροντις καὶ περισκεμμένος ἐφάνη δὲ εἰς τὴν Καρολίαν, ὅτι ἦτο ψυχρότατος πρὸς αὐτὴν. Ἐνέκυψεν ἀμέσως εἰς τὰς ἀγαπητάς του μελέτας, καὶ μόνον κατὰ τὸ γεῦμα ἐφαινετο. Ἡ ζωὴ αὐτὴ τοσοῦτον μᾶλλον ὑπῆρξεν ἐπαισθητὴ εἰς τὴν Δεσποινίδα Σαίν-Ζενέ, ὅσω ὁ μαρκήσιος ἐφαινετο πολὺ πλέον ἢ κατὰ τὸ παρελθὸν ἀσμενίζων τὴν μετὰ τῆς μητρὸς του συζήτησιν· καὶ τοῦτο πρὸς μεγάλην ἐκείνης εὐχαρίστησιν, ἣτις ἐτρόμαζεν ἰδίως τὴν σιωπὴν καὶ τὴν σκέψιν. Οὕτω δὲ ἡ Καρολίνα, βλέπουσα ὅτι καθίστατο πλέον περιττὴ, ἔνα ζωογονητὴ κάπως τὴν συνομιλίαν, καὶ ὑπολαμβάνουσα ὅτι ἐπτόει μᾶλλον ἢ ἐξυπηρέτει τὸν μαρκήσιον, ἀπέσχε νὰ παραμένῃ ἐνώπιόν του, καὶ ἀπεφάσισε ν' ἀποσυρταί τὸ βράδῳ ἐνωρίτερον.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΤΑΣΟΥΛΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε προηγούμε. φύλλον).

Οἱ διάφοροι ὀπλαρχηγοὶ εἶχον συνεννοηθῆ πρὸς ἀλλήλους καὶ συνενώσῃ τὰς δυνάμεις των ὅπως δεχθῶσι τὴν μάχην πρὸς τὸν τουρκικὸν στρατόν· μάχην ἀναπόφευκτον καὶ ἀποφασιστικὴν. Ἡ τύχη ὄχι μόνον τῆς ἐπαναστάσεως ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἐθελοντῶν καὶ τῶν ἐπαναστατημένων χωριῶν ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς μάχης αὐτῆς. Οἱ ἐπαναστάται, μετὰ πεντακοσίων περίπου χωρικῶν, συνεποσούντο εἰς δισχιλίους· ὀκτακισχίλιοι δὲ Τούρκοι κατεῖχον τὸ Πήλιον καὶ τὴν πρὸς τὴν παραλίαν πεδιάδα.

Τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον αἱ πολυαριθμότεραι δυνάμεις τῶν ἐπαναστατῶν εἶχον συνέλθει τὴν ἐπαύριον τῆς συνεντεύξεως τοῦ Κίμωνος μετὰ τῆς Τασούλας, ἦσαν ἀκριβῶς οἱ ὑπερκεῖμενοι τῆς Μακρυνίτσας μικροὶ λόφοι· τὸ σῶμα εἰς ὃ ἀνήκεν ὁ Κίμων οὐδ' εἶχε κινηθῆ ἀπὸ τοῦ μικροῦ ὄροπέδιου ἐνθα κατηυλίζετο.

Ἀπὸ πρωῒας ἡ μάχη εἶχεν ἀρχίσει ἀκροβολιστικῶς· τὰ πρῶτα σώματα τῶν ἐθελοντῶν μετὰ τῶν χωρικῶν, καταλείποντα τὸ βορειοδυτικῶς τῆς Μακρυνίτσας χωρίον Κερασιές, ἐνθα μᾶλλον εἶχον προσπελάσει οἱ Τούρκοι, ὑπεχώρουν ἐν τάξει πρὸς τὴν πολίγυρον καταλαμβάνοντα τὰ ὑψώματα. Οἱ Τούρκοι ἀφ' ἐτέρου προῦχώρουν ὀλοκῆν περὶ τὴν μεσημβριαν εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς Μακρυνίτσας ἀπόστασιν ἡ μάχη εἶχεν ἀνάψει.

Οἱ Τούρκοι συμπαγεῖς, ἐν τάξει προήλαυον πρὸς τὰ ὑψώματα ὑπερασπιζόμενα ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν· οἱ τουφεκισμοὶ ἀδιάλειπτοι ἐπλήρουν

τὸν ἀέρα κρότου καὶ καπνοῦ· πλησιέστερον ἤκουοντο αἱ κραυγαὶ τῶν μαχομένων, λοιδορίαί, σκώμματα, βλασφημίαι, ὕβρεις. Πλέον ἢ ἀπαξ οἱ ἐπαναστάται καταλείποντες τὰ φυσικά των ὄχυρώματα εἶχον ὀρμήσει πρὸς τὰ στίφη τῶν Τούρκων μετ' ἀκαθέκτου ὀρμῆς, καὶ οἱ ἐχθροὶ εἶχον ἀναγκασθῆ νὰ ὀπισθοχωρήσωσι βήματά τινα· ἔπειτα ἐπανάηρχοντο εἰς τὰς θέσεις των καὶ οἱ Τούρκοι ἐπανεῖκταν εὐθὺς τὸ ἀπολεσθὲν διάστημα. Ἐπὶ μακρὸν ἡ ἔκβασις τῆς μάχης ἐκυμαίνετο ἀβεβαία. Οἱ Ἕλληνες ἠλπίζαν ὅτι σῶμα τριακοσίων περίπου ἐθελοντῶν κινήσαν ἀπὸ τὰ πλησιέστερα πρὸς τὸ χωρίον Κερασιές παράλια θὰ κατέφθανεν ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς εἰς ἄλλην ἐπιπίπτον κατὰ τῶν Τούρκων ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς τῆς Μακρυνίτσας ὑψωμάτων, ὅθεν ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἀσφαλεῖς. Ἐν τούτοις ἡ μάχη ἐξηκολούθει δι' αὐτοὺς νὰ εἶνε πανήγυρις. Ἐν μέσῳ γελώτων καὶ ἀστεϊσμῶν ἀπὸ τῶν ἀραιῶν αὐτῶν καὶ ἀτάκτων στίχων τὸ πῦρ ἀκαταπαυστον καὶ φονικὸν ἐδεχάτιζε τοὺς περρωμένους ν' ἀνέλθωσι μέχρι τῶν ὄχυρωμάτων των Τούρκους. Ἡ ἐλπίς ἀποφασιστικῆς ἐξόδου, ἣτις θὰ ἔτρεπεν εἰς φυγὴν τοὺς ἐχθρούς, ἠκτινοβόλει εἰς τὰ ὄμματα ὄλων ἀνεμένετο μόνον ἡ κατάλληλος στιγμή.

Αἴφνης ὅμως ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ὑψωμάτων, ἀφ' ὧν ἀνεμένετο ἡ ἐπικουρία, ἤρξαντο ἀναφανόμενα τὰ ἐρυθρὰ φέσια τῶν Νιζάμ· αἱ κλιτύες τῶν λόφων γοργῶς ἐλάμβανον ὄψιν ἀγρῶν ἐγκατεσπαρμένων ὑπὸ μηχανῶν. Κραυγὴ λύσεως ἐξέφυγεν ἀπὸ τὰ στήθη τῶν Ἑλλήνων· τὰ νῶτα αὐτῶν εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ διὰ περιστροφῆς, ἦν αἱ ἀνωμαλῖαι τοῦ ἐδάφους εἶχον ἀποκρύψει πυρίνη ζώνη τοὺς περιέσφιγγεν ἤδη· οὐ μόνον ἡ ἐλπίς τῆς νίκης ἐξέλειπεν αὐτοστιγμῆι, ἀλλὰ καὶ πανολεθρία ἠπέλει αὐτοὺς ἀνηλεῆς, ἀναπόφευκτος.

— Εἴμεθα χαμένοι!

Ἀπὸ πολλῶν τὰ χεῖλη αἱ λέξεις αὗται στυγαὶ ὡς ὁ θάνατος εἶχον ἐκφύγει.

Οἱ ἀναμενόμενοι δὲν θὰ ἐπρόφθανον ἤδη νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν μαχομένων· οἱ Τούρκοι τοὺς ἔκοπτον ἔξω. Πᾶσα ὑπεράσπισις ἀπέβαινε ματαια, ἀδύνατος· μετὰ δύο ὥρας οἱ ἐχθροὶ συσφιγγόντες αὐτοὺς ἀπὸ τριῶν πλευρῶν, θὰ τοὺς συνέτριβον ὀλοτελῶς. Μία μόνη διεξόδος ἀπέμεινε πρὸς ὀπισθοχώρησιν, πρὸς τὸ χωρίον Πορταριά καὶ τ' ἄλλα ἐκεῖσε χωρία Μηλιζίς, Ἄγ. Λαυρέντιον, Προμηθρι.

Ἡ ὑποχώρησις ἀπεφασίσθη, αἱ διαταγαὶ ἐδόθησαν ὅπως τηρηθῆ ἡ ἐφικτὴ τάξις. Ἄλλ' ἔπρεπε νὰ κρατηθῶσιν οἱ Τούρκοι ἀπὸ τοῦ βορειοανατολικοῦ μέρους, ὅπως εἰς τοὺς ὑποχωροῦντας δοθῆ καιρὸς· τὸ ὄροπέδιον ἐφ' οὗ ἐμάχετο ἀκόμη τὸ σῶμα τοῦ Κίμωνος ἐκρίθη τὸ προσφύεστερον σημείον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ὑποχωρήσεως· τίς θὰ